

Kohtuasi C-251/24

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

9. aprill 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

28. veebruar 2024

Apellant:

Axpo Energy Romania SA

Vastustajad:

Agenția Națională de Administrare Fiscală

Guvernul României

Põhikohtuasja ese

Apellatsioonkaebus, mille ese on peamise nõudena hüvitise maksmine väidetava kahju eest, mis tekkis Axpo Energy Romania SA-l, apellandil, 2022. ja 2023. aastal tulenevalt kauplemistegevusega seotud sissemakse ja vastavate intresside tasumisest energiasüsteemi ümberkujundamise fondi ning sellise väidetava kahju eest hüvitise maksmine, mis tekkis apellandil lõpptarbijatele maagaasi- ja elektrihindade ülempiiri kehtestamise mehhanismi kohaldamise tagajärjel.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada ELTL artikleid 28, 30, 35, 101 ja 102, artikli 107 lõiget 1 ja artikli 108 lõiget 3 ning direktiivi 2019/944, määruse 2019/943, määruse 2022/1854 ja direktiivi 2006/112 teatud sätteid.

Eelotsuse küsimused

1. Kas direktiivi (EL) 2019/944 artikli 3 lõikeid 1, 3 ja 4 ning artikli 9 lõiget 2 koostoimes ELTL artikli 101 lõikega 1, mille kohaselt liikmesriigid peavad tagama võrdsed ja mittediskrimineerivad tingimused elektrienergia turu osalistele, peab tõlgendama [nii], et nendega on vastuolus see, et liikmesriik kehtestab niisuguse täiendava maksukohustuse nagu sissemakse kauplemistegevuselt, mida reguleerib OUG nr 27/2022, diferentseeritult ainult teatud turuosalistele, kes teevad tehinguid energia hulgimüügiturgudel, nagu tarnijad, kes tegelevad kauplemisega, jättes välja turuosaliste muud kategooriad, nagu koostoodetud elektri- ja soojusenergia tootjad ning need, kelle tootmisvõimsus võeti kasutusele pärast 1. aprilli 2022?

2. Kas ELTL artikleid 101 ja 102, mille kohaselt liikmesriigid ei või võtta meetmeid, mis takistavad, piiravad või kahjustavad konkurentsi siseturul, piiravad või kontrollivad tootmist, turge, või rakendavad võrdväärsete tehingute puhul erinevaid tingimusi, tuleb tõlgendada [nii], et nendega on vastuolus, et liikmesriik kehtestab niisuguse täiendava maksukohustuse nagu sissemakse kauplemistegevuselt, mida reguleerib OUG nr 27/2022, üksnes teatud turuosalistele, kes teevad tehinguid energia hulgimüügiturgudel, nagu kauplemisega tegelevad tarnijad, jättes välja turuosaliste muud kategooriad, nagu koostoodetud elektri- ja soojusenergia tootjad, ning need, kelle tootmisvõimsus võeti kasutusele pärast 1. aprilli 2022, asetades need, kellele sissemakset kohaldatakse, ebasoodsasse konkurentsiolukorda?

3. Kas ELTL artikli 107 lõike 1 ja artikli 108 lõike 3 sätteid liikmesriikide riigiabist teatamise kohustuse kohta tuleb tõlgendada nii, et sellised riigisisised õigusnormid, nagu sissemakse kauplemistegevuselt, mida reguleerib OUG nr 27/2022, kujutavad endast kõnealuse sissemakse tasumisest vabastatud isikutele antavat riigiabi, mille suhtes kehtib teatamiskohustus?

4. Kas määruse 2019/943 artikli 3 punkte a, b, h ja p ning artikli 10 lõikeid 1, 4 ja 5 koostoimes määruse preambuli [põhjendustega] 22 ja 23, direktiivi 2019/944 artikli 5 lõigetega 1, 3 ja 4 ning määruse 2022/1854 artikliga 8, mis reguleerivad hindade kujunemise põhimõtteid energia hulgimüügiturul, tuleb tõlgendada [nii], et nendega on vastuolus see, et liikmesriik kehtestab niisuguse täiendava maksukohustuse nagu sissemakse kauplemistegevuselt, mida reguleerib OUG nr 27/2022? Kas nende sätete tõlgendamisel võib sissemakset käsitada proportsionaalsena olukorras, kus see ei võta arvesse nende turuosaliste tegevuskulusid, kes tegelevad kauplemisega? Kas nende sätete tõlgendamisel võib sissemakset käsitada mittediskrimineerivana olukorras, kus seda kohaldatakse üksnes sellele osale hulgimüügituru osalistest, kes tegelevad energia ostmise ja edasimüümisega?

5. Kas ELTL artikleid 28, 30 ja 35, määruse 2019/943 artiklit 3 ja direktiivi 2019/944 artiklit 3, milles on ette nähtud keeld kehtestada õiguslikke takistusi piiriülestele elektrivoogudele liikmesriikide vahel, tuleb tõlgendada [nii],

et nendega on vastuolus see, et liikmesriik kehtestab niisuguse täiendava maksukohustuse nagu sissemakse kauplemistegevuselt, mida reguleerib OUG nr 27/2022, mis nägi ajavahemikus 1. septembrist kuni 16. detsembrini 2022 eksporditehingutele ette koormavama valemi, mis ei tunnustanud mitte mingit kasumit, samas kui riigisisese müügi korral tunnustati 2%-st teoreetilist kasumit? Kas nende sätete tõlgendamisel on Euroopa Liidu õigusega vastuolus niisuguse sissemakse kehtestamine, mis näeb alates 16. detsembrist 2022 ette sissemakse tasumise üksnes ekspordiks ette nähtud energiakoguste müügi korral, aga mitte energia importimisel?

6. Kas direktiivi 2006/112 artikli 401 sätetega, mis keelavad liikmesriikidel kehtestada kumuleeruvaid makseid või käibemakse lisaks käibemaksule, on vastuolus see, et liikmesriik kehtestab kauplemisega tegelevatele turuosalistele niisuguse täiendava maksukohustuse nagu sissemakse kauplemistegevuselt, mida reguleerib OUG nr 27/2022?

Viidatud liidu õiguse sätted

Euroopa Liidu toimimise leping: artiklid 28, 30, 35, 101, 102 ja 107 ning artikli 108 lõiked 1 ja 3

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL: artikli 3 lõiked 1, 3 ja 4, artikli 5 lõiked 1, 3 ja 4 ning artikli 9 lõige 2

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu: põhjendused 22 ja 23, artikli 3 punktid a, b, h ja p ning artikli 10 lõiked 1, 4 ja 5

Nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/1854, mis käsitleb kõrgete energiahindadega seotud erakorralisi sekkumismeetmeid: artikkel 8

Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi: põhjendused 4 ja 7 ning artikkel 401

Viidatud liidu kohtupraktika

6. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus CILFIT vs. Ministero della Sanità (283/81, EKL 1982, lk 3415), EU:C:1982:335; 21. novembri 1991. aasta kohtuotsus Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires jt vs. Prantsusmaa (C-354/90, EKL 1991, lk I-5505), EU:C:1991:440, punktid 10 ja 14; 12. aprilli 1994. aasta kohtuotsus Halliburton Services vs. Staatssecretaris van Financiën (C-1/93, EKL 1994, lk I-1137), EU:C:1994:127, punkt 15; 15. juuli 2004. aasta kohtuotsus Pearle jt (C-345/02, EKL 2004, lk I-7139), EU:C:2004:448, punktid 30–32; 15. detsembri 2005. aasta kohtuotsus Unicredito

Italiano (C-148/04, EKL 2005, lk I-11137), EU:C:2005:774, punkt 42; 7. septembri 2006. aasta kohtuotsus Marrosu ja Sardino (C-53/04, EKL 2006, lk I-7203), EU:C:2006:517, punkt 54; 5. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Transalpine Ölleitung in Österreich (C-368/04, EKL 2006 lk I-9957), EU:C:2006:644, punkt 39; 16. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Eon Aset Menidjmont (C-118/11), EU:C:2012:97, punkt 76; 25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus Novo Banco (C-712/19), EU:C:2021:137, punkt 45; 27. jaanuari 2022. aasta kohtuotsus Fondul Proprietatea (C-179/20), EU:C:2022:58, punktid 84 ja 85; 7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Autonome Provinz Bozen (C-102/21 ja C-103/21), EU:C:2022:272, punktid 58 ja 59; kohtujurist J. Kokott'i 5. septembril 2013 kohtuasjas C-385/12 esitatud ettepanek, EU:C:2013:531, punkt 89.

Viidatud riigisiseseid sätteid

Valitsuse erakorraline määrus nr 27/2022 elektrienergia- ja maagaasituru lõpptarbijatele ajavahemikus 1. aprillist 2022 kuni 31. märtsini 2023 kohaldatavate meetmete kohta ning teatud õigusaktide muutmine ja täiendamine ning hilisemad muudatused ja täiendused (edaspidi „OUG nr 27/2022“) (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 27/2022 privind măsurile aplicabile clienților finali din piața de energie electrică și gaze naturale în perioada 1 aprilie 2022–31 martie 2023, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare), mis kiideti heaks seadusega nr 206/2022: artikli 15 lõiked 1, 2 ja 5 näevad ette järgmist:

- kehtestatakse 80%-ne erimaks, mis arvutatakse erimeetodi alusel, mida kohaldatakse elektrienergia- ja maagaasitootjate teenitud täiendavale tulule;
- maksu ei kohaldata täiendavale tulule, mis on teenitud tootmisvõimsustega, mis võeti kasutusele pärast erakorralise määruse jõustumise kuupäeva, ja avalikke küteteenuseid osutavatele äriühingutele, kes toodavad elektrienergiat koostootmisjaamas;
- maks tasutakse riigieelarvesse, eelarvetulude eraldi kontole, selle kuu 25. kuupäevaks, mis järgneb kuule, mille eest maks tasutakse.

Valitsuse erakorraline määrus nr 119/2022 OUG nr 27/2022 muudatuste ja täienduste kohta ning energiavaldkonna teatud õigusaktide muudatused ja täiendused, mis kiideti heaks seadusega nr 357/2022 (edaspidi „OUG nr 119/2022“) (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 119/2022 pentru modificarea și completarea OUG nr. 27/2022, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul energiei, aprobată prin Legea nr. 357/2022): artikli I punktis 13, millega muudetakse OUG nr 27/2022 artiklit 15, on ette nähtud sisuliselt järgmine:

- algselt OUG nr 27/2022-ga kehtestatud maks asendatakse sissemaksega energiasüsteemi ümberkujundamise fondi (edaspidi „sissemakse“);

- alates 1. septembrist 2022 teevad sissemaksed elektrienergiatootjad, elektrienergia agregeeritud tootmisüksused, kauplejad, kauplemisega tegelevad tarnijad ja energiavahendajad, kes peavad läbirääkimisi elektrienergia ja/või maagaasi koguste üle hulgimüügiturul;
- sissemaksed ei kohaldata ei tootmisvõimsustele, mis võeti kasutusele pärast 1. septembrit 2022, ega avalikke kütteteenuseid osutavatele äriühingutele, kes toodavad elektrienergiat koostootmisjaamas;
- kahepoolsetest lepingutest, mis sõlmiti hulgimüügiturul otseste läbirääkimiste tulemusel, peavad lepingupooled riiklikku energiasektorit reguleerivat asutust teavitama kahe tööpäeva jooksul alates nende sõlmimise kuupäevast;
- müüja arvutab, deklareerib ja tasub sissemaksed igakuiselt, selle kuu 25. kuupäevaks, mis järgneb kuule, mille eest maks tasutakse;
- sissemaksed (S) arvutatakse järgmiselt: $S = (KHT - OH) \times K \times 100\%$, kus: K = eksportimisel kokkulepitud või tarnitud energia kogus; KHT – energia ostumüügitehingu keskmine hind üks-päev-ette-turul, mis kehtib tehingule eelneval päeval; OH – ostuhind.

OUG nr 119/2022 3. lisa (nüüd OUG nr 27/2022 6.1 lisa) näeb sisuliselt ette järgmise:

- sissemaksed määratakse kindlaks, viidates: a) vaatlusalusel kuul tarnitud elektrienergia/maagaasi kaalutud keskmise müügihinna ja b) vaatlusalusel kuul tarnitud elektrienergia/maagaasi kaalutud keskmise ostuhinna vahele, millele lisatakse 2%-ga võrdne kasumimarginaali osa;
- tarnitud koguse arvutamisel võetakse arvesse kõiki läbiräägitud koguseid, mis tarniti vaatlusalusel kuul, sõltumata lepingu sõlmimise kuupäevast.

Asjaolude ja põhikohtuasja lühiülevaade

- 1 Apellant tegutseb elektrienergia ja maagaasi turul ning tegeleb nii lõpptarbijale tarnimise tegevuse kui ka kauplemistegevusega, st elektrienergia ja maagaasi hulgiostu ja -müügiga finantslepingute ja/või füüsilise tarnimise kaudu.
- 2 Kauplemistegevuse käigus turustab apellant elektrienergiat ja maagaasi, sõlmides müügi- või ostulepinguid hulgimüügiturgudel, tagades likviidsuse ja stabiilsuse nii ka teistele energiaturu osalistele, kes saavad energiat ja maagaasi osta kauplajatelt, et kõrvaldada võimalikke puudusi või vähendada riske.
- 3 Apellandi kauplemistegevusega saab pakkuda turuosalistele keskmist ja pikaajalist kaitset energiasektori hindade kõikumuse vastu. Selles osas sõlmib apellant turuanalüüside ja ekspertide ennustuste põhjal lühi-, keskmise ja pikaajalisi lepinguid elektrienergia oluliste koguste müügiks või ostuks, tagades

sel viisil nii tootjate kui ka tarbijate varustajate, hulгимүүги elektrienergia tarbijate või teiste kauplejate stabiilsuse nõude.

- 4 Energiaga varustamise tegevus hõlmab elektrienergia või maagaasi müümist lõpptarbijatele ja lõpptarbijatele tarnitud koguste ostmist hulгимүүgitoodete kaudu.
- 5 Apellandile kui kauplejale kohaldatakse OUG nr 119/2022 ja OUG nr 27/2022, mille kaudu Rumeenia riik kehtestab meetmeid lõpptarbijate kaitseks, määrates kindlaks selle elektrienergia hinna ülempiiri, mille kohta lõpptarbijatele arve väljastatakse, kehtestades samal ajal elektrienergia- ja maagaasitootjatele täiendavad erakorralised maksukohustused.
- 6 5. detsembril 2022. esitatud apellatsioonkaebusega palub apellant, kelle vastaspoolel on Guvernul României (Rumeenia valitsus) ja Agenția Națională de Administrare Fiscală (riigi maksuameti keskasutus) (ANAF), vastustajad, Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia), eelotsusetaotluse esitanud kohtul käesolevas kohtuasjas:
 - mõista vastustajatelt kahjuhüvitisena välja summa, mis on esialgse hinnangu kohaselt 8 983 755 Rumeenia leud, hüvitisena kahju eest, mis kaebajal tekkis või väidetavalt tekkis aastatel 2022 ja 2023 kauplemistegevusega seotud sissemakse tasumisest tulenevalt, ning seadusest tulenev intress sellelt summalt;
 - mõista vastustajatelt välja hüvitis kahju eest, mis kaebajal tekkis või mis tal oleks tekkinud aastatel 2022 ja 2023, tulenevalt lõpptarbijatele maagaasi- ja elektrienergiahindade piirmäära kehtestamise mehhanismi kohaldamisest;
 - esitada Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) taotlus OUG nr 27/2022 teatud sätete põhiseadusvastasuse kohta;
 - tühistada maksuameti peadirektori käskkiri nr 1635/2022, millega muudetakse ja täiendatakse maksuameti peadirektori käskkirja nr 587/2016 pöördmaksustamise korras kogutavate maksude või kinnipeetavate maksude puhul kasutatavate maksudeklaratsiooni vormide näidiste ja sisu heakskiitmise kohta (edaspidi „käskkiri nr 1635/2022“) (Ordinul președintelui ANAF nr. 1635/2022 privind modificarea și completarea Ordinului președintelui ANAF nr. 587/2016 pentru aprobarea modelului și conținutului formularelor utilizate pentru declararea impozitelor și taxelor cu regim de stabilire prin autoimpunere sau reținere la sursă), kui esiteks teisene õigusakt, mis on vastu võetud väidetavalt põhiseadusvastaste riigisiseste sätete kohaldamiseks, ja teiseks kui haldusakt, mis on väljastatud riigisiseseid esmaseid õigusnorme rikkudes.
- 7 Vastustajad esitasid oma vastustes mitu vastuväidet ja palusid sisuliselt apellatsioonkaebus põhjendamata tõttu rahuldamata jätta.

- 8 Menetluse käigus palus apellant eelotsusetaotluse esitanud kohtul Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused esitada.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 9 *Apellant* väidab, et liidu õiguse teatud sätted on kohaldatavad ning et sissemakse tasumise kohustuse kehtestamine rikub nii ELTL kui ka määruste 2022/1854 ja 2019/943 ja direktiivide 2019/944 ja 2006/112 sätteid.
- 10 Ta kinnitab, et oli kohustatud tasuma kasumimarginaalidega seotud sissemakse ning et see ei võta arvesse kogu tema tegevust, arvestades, et piirmäär kehtestamise mehhanism kohustab teda registreerima kahju, kuna sissemakse arvutamise valem ei arvesta turu tegelikku olukorda ja kauplemistevõimega tegelemise viise.
- 11 Apellant väidab, et kuna sissemakse võtab arvesse üksnes kasumlikke kuid, mitte aga kuid, mil tema tegevus tootis kahjumit, ega tema tegevusega tegelemiseks vajalikku kulu, toob sissemakse tegelikult kaasa näilise tulu konfiskeerimise koos negatiivsete tagajärgedega tema tegevusele.
- 12 Sissemaksel, mida kohaldatakse kõikidele kauplemistevõimega seotud hulгимүүгитеhingutele, sõltumata tehingute sõlmimise hetkest, on tagasiulatav mõju, mis rikub õiguskindluse ja maksukoormuse etteaimatavuse põhimõtteid. Enamik hulгимүүгитеhinguid tehakse (tähtajaliste) futuurlepingute kaudu, mis sõlmitakse tükk aega enne sissemakse jõustumist, hetkel, mil turuosalised ei ole võimelised sissemakse toime üle arvestust pidama.
- 13 Lisaks takistab hulгимүүгитurgudel tehtavate kahepoolsete tehingute suhtes liigsete teavitamiskohustuste ettenägemine kahel nende sõlmimisele järgneval päeval ja selgelt reguleerimata rikkumiste eest käibest kuni 5% trahvi kehtestamine apellandi vaba ja etteaimatavat majandustegevusega tegelemist.
- 14 ANAF palub Euroopa Kohtule adresseeritud eelotsusetaotlus vastuvõetamatuks tunnistada, väites, et kõik apellandi esitatud küsimused käsitlevad üksnes OUG nr 27/2022 sätteid, mitte käskkirja nr 1635/2022, mille tühistamist käesolevas kohtuasjas taotletakse. ANAFi arvates on apellandi tegelik eesmärk saada Euroopa Kohtult suunisotsus eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt kohtuasja lahendamise kohta ja tema sõnastatud küsimused käsitlevad üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses pooleli oleva kohtuasja teatud aspekte, mistõttu ei ole täidetud ELTL artiklis 267 ette nähtud vastuvõetavuse tingimused.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et eelotsusetaotluse esitamine on kohtuasja lahendamiseks vajalik nii apellandi nende argumentide seisukohast, mis

käsitlevad sissemakse ebaseaduslikkust, kui ka tulenevalt riigiabi valdkonna liidu õiguse sätete toimest, maksu kooskõlast põhivabaduste, liidu õiguse üldpõhimõtete ja taastuvenergia maksustamise valdkonna poliitikaga.

- 16 Arvestades Euroopa Kohtu praktikat (kohtuotsused Marrosu ja Sardino, punkt 54, ja Eon Aset Menidjunt, punkt 76) ja asjaolu, et käesolevas kohtuasjas palutakse tõlgendada teatud riigisiseste sätete ja riigi ametiasutuste praktika vastavust liidu õiguse sätetele ja üldpõhimõtetele, kinnitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et on olemas vaieldamatu seos liidu õigusega. Lisaks märgib ta, et esitatud küsimuste kohta ei ole veel sarnases kohtuasjas eelotsust tehtud ning et Euroopa Kohus ei ole neid analüüsinud, mistõttu ta konstateerib Euroopa Kohtu poolt kohtuotsuses CILFIT vs. Ministero della Sanità väljatöötatud kriteeriumide alusel, et liidu õiguse kohaldamine ei ole nii ilmne, et nende lahenduse puhul ei jääks ühekski põhjendatud kahtluseks alust.

a) Esimene ja teine küsimus

- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et Euroopa Kohtu tõlgendus on vajalik, et teha kindlaks, millisel määral sissemakse, mis kehtestatakse üksnes teatud kauplemisega tegelevatele kauplejatele ja tarnijatele, on kooskõlas võrdsuse ja diskrimineerimiskeelu üldpõhimõtete ja liikmesriikide kohustusega tagada võrdsed ja mittediskrimineerivad tingimused elektrienergia turu osalistele. Seega tähendab võrdsuse põhimõtte diskrimineerimise välistamist ja nende isikute võrdselt kohtlemist, kes on samas ja võrreldavas olukorras. Samamoodi on selle põhimõtte rakendamiseks liidu tasandil välja töötatud neutraalse maksustamise põhimõtte, mis kohustab liikmesriike mitte tekitama põhjendamatu diskrimineerimist maksumaksjate vahel.
- 18 Konkreetselt energiavaldkonnas reguleerivad liidu õiguse sätted, millele tuginetakse, liikmesriikide kohustust tagada elektrienergia tootjatele võrdsed ja mittediskrimineerivad tingimused (direktiivi 2019/944 artikkel 3) ning mitte moonutada konkurentsi, luues teatud turuosaliste kahjuks ebasoodsa konkurentsiolekorra.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et apellant väitis, et ajavahemikul 1. septembrist kuni 16. detsembrini 2022 tähendas ekspordi eesmärgil tehtavate tehingute pealt tasutava sissemakse arvutamise meetod seda, et ühendusesiseses ruumis energia ekspordimise korral ei tunnustatud mitte mingit kasumit, samas kui riigisisestele tehingutele võimaldati 2% teoreetilist kasumimarginaali, mistõttu oli konkurents seeläbi liidu siseturul ilmselt moonutatud. Niisugune kasumi ja konkurentsi vähenemine nähti ette kauplemisega tegelevatele kauplejatele ja tarnijatele meelevaldselt, kuigi nad ei ole ainsad käitajad, kes energiaturgudel elektrienergia ostmis- ja müümistegevusega tegelevad – energiatootjad ja eelkõige taastuvatest energiaallikatest toodetud energia tootjad tegelevad sama tegevusega, mis erineb omaallikatest toodetud energiaga kauplemisest.

- 20 Lisaks said tootmisvõimsused ja tootjad, kellele sissemakset ei kohaldata, energia hulgemüügiturul turustamisega seotud konkurentsieelise võrreldes mõne teise kauplemisega tegeleva tarnijaga, nagu apellant.
- 21 Apellant väitis ühtlasi, et nii elektrienergia tootjad kui ka kauplemisega tegelevad äriühingud tegutsevad liidu ja/või riigisisisel tasandil samadel turgudel ning on järelikult konkurendid ja elektrienergia turustamise seisukohast samasuguses olukorras. Seega viib sarnases olukorras käitajatele kohaldatav erinev kohtlemine valikulise ja diskrimineeriva korra kehtestamiseni, piirates nii konkurentsi.
- 22 Sellest tulenevalt peab eelotsusetaotluse esitanud kohus, võttes eelkõige arvesse kohtuotsuse *Halliburton Services vs. Staatssecretaris van Financiën* punkti 15, vajalikuks pöörduda Euroopa Kohtu poole, et teha kindlaks, kas liidu õigusaktidega, mis reguleerivad võrdsuse ja diskrimineerimiskeelu põhimõtet ja liikmesriikide kohustust tagada elektrienergia turu osalistele võrdsed ja mittediskrimineerivad tingimused, on vastuolus see, et liikmesriigid kehtestavad diferentseeritud sissemakse, jättes teatud tootjate kategooriad selle sissemakse tasumise kohustusest välja.

b) Kolmas küsimus

- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et viidatud küsimus on vajalik selleks, et teha kindlaks, millises osas kujutab sissemakse endast riigiabi, mida antakse elektrienergiatootjatele, kes viidatud sissemakset tasuma ei pea, ning millest tuleb ELTL artikli 108 lõike 3 kohaselt Euroopa Komisjonile teatada.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kuigi ELTL artikli 108 lõike 2 kohaselt on komisjonil ainupädevus riigiabi siseturuga kokkusobivuse hindamiseks (kohtuotsused *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires jt vs. Prantsusmaa*, punkt 14, ja *Unicredito Italiano*, punkt 42), ei muuda see asjaolu, et liikmesriigi kohtute ülesanne on kaitsta isikute õigusi olukorras, kus on rikutud kohustust komisjonile riigiabi andmisest eelnevalt teatada (kohtuotsus *Autonome Provinz Bozen*, punkt 59), ning neil on pädevus tõlgendada riigiabi mõistet ja teha kindlaks, kas liikmesriigi võetud meede on riigiabi või mitte (kohtuotsused *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires jt vs. Prantsusmaa*, punkt 10, ja *Transalpine Ölleitung in Österreich*, punkt 39).
- 25 Euroopa Kohtu praktikat arvestades märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus samuti, et riigiabi valdkonnas võib Euroopa Kohus anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tõlgendusjuhised, mis võimaldavad viimasel kindlaks teha, kas riigisisest meedet saab käsitada „riigiabina“ liidu õiguse tähenduses (kohtuotsus *Fondul Proprietatea*, punkt 84). Lisaks on kohustusel mitte rakendada abi enne, kui komisjonile on sellest teatatud, ja enne, kui viimane on seda ELTL artikli 8 lõike 3 kohaselt eelnevalt analüüsinud, vahetu õigusmõju (kohtuotsus *Pearle jt*, punktid 30–32).

- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tõdeb, et sellega on tegemist ka käesolevas kohtuasjas, kuna apellant väidab, et sissemakse kehtestamise meede on riigiabi, mille suhtes kõnealust teatamiskohustust ei ole järgitud. Selles olukorras, kuigi riigisisene kohus ei saa teha otsust abi siseturuga kokkusobivuse kohta, peab ta siiski tuvastama abi ebaseaduslikkuse, kui sellest ei ole ELTL artikli 108 lõike 3 kohaselt teatatud, kuna viidatud sätte vahetu õigusmõju nõuab, et huvitatud isiku õigused oleksid sel viisil kaitstud.
- 27 Seetõttu peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vajalikuks Euroopa Kohtu tõlgendust võimaliku riigiabi hindamiskriteeriumidest, eelkõige vaidlusaluse meetmega kehtestatud valikulise eelse kriteeriumist, arvestades, et teatud elektrienergiatootjate kategooriad jäeti sissemakse tasumise kohustusest kõrvale.

c) Neljas küsimus

- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et käesolevas kohtuasjas tõusetub küsimus sissemakse kvalifitseerimisest sellisena, et see kujutab endast meetet, mis avaldub müügihinna kehtestamises või müügihinna kehtestamise vabaduse piiramises, mis võib olla vastuolus direktiivi 2019/944 ja määruste 2019/943 ja 2022/1854 sätetega, arvestades proportsionaalsuse põhimõtet, tingimusi, mille täidetuse korral on lubatud sekkumised hulgimüügiturul hindade kujunemisse, mõju-uuringu puudumist ja energiahindade tõusu olukorras liidu tasandil võetud vajalikke meetmeid.
- 29 Apellant väitis, et sissemakse kujutab endast sekkumist moonutamata hindade kujundamise turul, mis rikub määruse 2019/943 põhimõtteid, kuna selle eesmärk ei ole viia hindade stabiliseerumiseni, vaid, vastupidi, turu kui terviku ebastabiilsuseni. Samal ajal rikub sissemakse ilmselt tarnehindadesse sekkumise piire, kuna see i) kehtestab hinna ülempiiri hulgimüügiturul, kuid mitte jaemüügiturul, ii) kehtestab kaudselt hinna ülempiiri mittekodutarbijatele, väljaspool piire, mis on lubatud direktiiviga 2019/944, ja iii) kehtestab diskrimineerides lisakulu, kuna viidatud sissemakse tasumise kohustus on üksnes tarnijatel ja kauplejatel, mitte aga kõikidel turuosalistel, kes ostavad ja müüvad hulgimüügiturul elektrienergiat edasi.
- 30 Kuna apellant väitis, et sissemakse kaudu kehtestatud hindade kontrollimise mehhanism on vastuolus määrusega 2022/1854 ja ületab selle piire, sest see on meede, mis võib kahjustada energia siseturu toimimist, asetada ohtu varustuskindluse ja viia uute hinnatõusudeni, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Euroopa Kohtu tõlgendus on vajalik selleks, et teha kindlaks, mil määral on riigisisestel õigusnormidel, mis sissemakset reguleerivad, märkimisväärne toime käitumisele turul ja mil määral mõjutavad need hindade vaba kujunemist, nagu on ette nähtud direktiivi 2019/944 ja määruste 2019/943 ja 2022/1854 sätetes.

d) Viies küsimus

- 31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et käesolevas kohtuasjas tõusetub küsimus sissemakse kvalifitseerimisest nii, et see kujutab endast meedet, millega kaasnevad otsesed piirangud või samaväärse toimega piirangud liikmesriikidevahelisele kaubandusele, mis võib olla vastuolus nende liidu õiguse sätetega, millele tugineti.
- 32 Ajavahemikus 1. septembrist kuni 16. detsembrini 2022 kehtestas OUG nr 27/2022 riigisisel tasandil sõlmitud tehingutele erinevad maksud, võrreldes nendega, mis olid ette nähtud ekspordile, kusjuures praktiliselt oli kõrvaldatud kasumimarginaal elektrienergia ekspordiks või Rumeenia territooriumilt ühendusesiseseks tarneks müümise tehingutelt, kohaldades 100% sissemakset elektrienergia üks-päev-ette-turu tehinguhinna, mis kehtib tehingule eelneval päeval (ja mitte tegeliku müügihinna), ja ostuhinna vahele. See arvutusmeetod tähendas sisuliselt, et energia liitu ekspordimise korral ei tunnustatud mitte mingit kasumit, samas kui kaubavahetusele Rumeenias võimaldati teoreetilist kasumimarginaali 2%.
- 33 Kuigi alates 16. detsembrist 2022 tunnustati kehtetuks eksporditehingutele kohaldatav erinev arvutusvalem, viidi pärast kõnealust kuupäeva energiaekspordi piirang ellu kaudselt, nähes ekspordile ette palju koormavamad tehingutingimused kui need, mis on ette nähtud impordile: elektrienergia impordile ei kohaldata enam tõkestava summana kehtestatud sissemakset, samas kui energia ekspordiga kaasnes kohustus tasuda sissemakse igalt summalt, mis ületab energia ostuhinda 2%, viies ekspordi puhul samaväärse toimega piiranguni.
- 34 Selles olukorras on vaja selgitada sissemakset reguleerivate riigisiseste sätete vastavust kaupade vaba liikumist käsitlevale liidu õigusele.

e) Kuues küsimus

- 35 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Euroopa Kohtu tõlgendus on vajalik, et teha kindlaks, kas direktiivi 2006/112 artikli 401 sätted lubavad liikmesriikidel maksustada käivet sellise maksuga nagu sissemakse, arvestades, et selle kehtestamine ei võta arvesse kauplemistegevusega seotud kulusid ega tegelikult saadud kasumit.
- 36 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et oma tegevusega tegelemiseks kajastavad kauplemisettevõtted lisaks elektrienergia või maagaasi ostu kulule märkimisväärses summas konkreetseid tegevuskulusid, arvestades elektrituru keerulisust (näiteks kulud kõrgelt kvalifitseeritud töötajatele, arvutiprogrammide kulud, võrgutasud ja läbirääkimiste vahendustasud tsentraliseeritud turgudel, mida haldab elektrienergia- ja maagaasituru osaline, intressimäärad rahastamise kuludelt jne). OUG nr 27/2022 sätted sissemakse arvutusmeetodi kohta ei võta aga arvesse nende kulude maksustavast summast mahaarvamist.

- 37 Euroopa Kohtu praktika kohaselt on liikmesriigi poolt maksude, lõivude ja maksete säilitamine või kehtestamine lubatud vaid tingimusel, et need ei ole samastatavad käibelt arvestatava maksuga (kohtuotsus Novo Banco, punkt 45).

TÖÖDOKUMENT